

REPORTAGE Met sonarboot op Hoornse Hop speuren naar maritieme historie Zuiderzee

Scheepswrakken zoeken

Een speciale sonarboot maakt deze maand, in opdracht van de gemeente Hoorn, een uitgebreide bodemscan van het Hoornse Hop. Dit om de maritieme historie van de Zuiderzee bloot te leggen.

Martijn Mak
m.mak@mediahuis.nl

Hoorn ■ Een gebied van bijna tachtig vierkante kilometer - met een diepte van drie à vier meter - wordt in beeld gebracht door de onderzoekers van Periplus Archeomare, die samenwerken met surveybedrijf Deep.

Zij kijken naar de bodemstructuur, sleepsporen, grondsoorten, diepte en scheepswrakken. Hiervoor is allerlei speciale apparatuur aanwezig op de onderzoeksboot 'Gemini'.

Torpedo

Op het achterdek ligt bijvoorbeeld een object in de vorm van een torpedo, dat is uitgerust met technologie die aan weerskanten geluidsgolven uitzendt. Over een breedte van honderd meter weerkaatst deze 'sonar' op de bodem en dit levert een soort echo op. Deze beelden worden aan elkaar geplakt en vormen een bodemkaart.

Ernaast is een magnetometer te zien, waaraan een drijver is bevestigd. „Het meet variaties in het aardmagnetisch veld. Bij een gezonken kanon bijvoorbeeld, zou het apparaat uitslaan”, aldus Seger van den Brenk van Periplus.

Dezelfde machine kijkt naar geulen in de ondergrond. „Voor de Romeinse tijd heeft het hier droog gelegen. Onder het zand en klei (tot wel achttien meter dik) ligt prehistorisch landschap.”

Onderzoeksgebied

Hij laat een kaart zien van het te onderzoeken gebied. Het heeft de vorm van een hart. In horizontale banen wordt de bodem gescand. Aan de randen zijn al meerdere locaties gemarkeerd met een kleine icoontje in de vorm van een schip. „Daar hebben we al eens scheepsrusten aangetroffen.”

Het is een voordeel dat er in het Markermeer geen stroming is. Daardoor blijft alles op dezelfde plek liggen. Bovendien zijn de scheepsrusten goed bewaard gebleven in de klei.

Data

Aan boord zijn in ieder geval de stuurman en geofysicus Dennis Oltheten (van Deep). Laatstgenoemde houdt de data nauwlettend in de gaten, checkt of alle apparatuur naar behoren werkt en markeert onder meer locaties waar (mogelijk) iets bijzonders te vinden is.

De Gemini slaat 1 gigabyte data per minuut op. Van den Brenk: „Gelukkig kan dat nu. We hadden onze apparatuur al langer, maar onze computers konden de opslag lange

Catamaran Gemini, waarmee de waterbodemsan van het Hoornse Hop wordt gemaakt.

FOTO MARCEL ROB

tijd niet aan. Daardoor moesten we tot wel 90 procent van data weggoien.

Duiken

Als de eerste bodemscan is voltooid, gaat het onderzoeksteam nog een keer terug naar alle locaties waar mogelijk iets is gevonden. Daar worden nog een keer beelden gemaakt, die daarna worden geanalyseerd. De volgende stap zou het duiken naar wraklocaties zijn. Of en wanneer dat gaat gebeuren is nu nog niet duidelijk.

Van den Brenk: „Er is niet veel budget en duikonderzoek is duur. Als we iets heel bijzonders vinden, kan de Rijksdienst besluiten om dit zelf te doen. Mocht het niet lukken om financiering te krijgen, dan gaan we misschien met een groepje in onze vrije tijd.”

Tot op heden is nog nooit groot onderzoek gedaan in het Hoornse Hop. „Normaal gesproken gaat dit werk hand in hand met bodemingen. Als ergens om een bepaalde reden gegraven moet worden in de grond”, legt Michiel Bartels van Archeologie West-Friesland uit. De opgravingen aan het Kerkplein zijn hier een voorbeeld van.

Flevopolder

Toen de Flevopolder droog viel, werden maar liefst 430 scheepswrakken aangetroffen. In tegenstelling tot de Flevopolder is de Markerwaard nooit ingepolderd. De enige vondsten zijn tot zover gedaan tijdens het versterken van de dijk. „We verwachten hier eenzelfde wrakendichtheid.”

Binnen houdt geofysicus Dennis Oltheten data in de gaten.

FOTO MARCEL ROB

Het zoekgebied het Hoornse Hop.

„
Er is niet veel budget en duikonderzoek is duur. Misschien gaan we met een groepje in onze vrije tijd verder

Tijdens de Slag om de Zuiderzee in oktober 1573 zijn veel schepen verloren gegaan op het Hoornse Hop. Bij het onderzoek dat nu plaatsvindt, mogelijk gemaakt door de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed, is dan ook de verwachting dat verschillende wrakken worden gevonden. De Rijksdienst acht het gebied 'zeer kansrijk' als het gaat om het vinden van 17e eeuwse scheepswrakken.

Afgelopen week startten de werkzaamheden, die 15 dagen duren. De bemanning werkt om en nabij twaalf uur per dag, zolang het licht is. Bartels, duvelstoejager bij het project, is hoopvol over het onderzoek. „Als we niets vinden, dan weten we in ieder geval dat er niets ligt.”

Slag om de Zuiderzee

Tijdens de Slag om de Zuiderzee in oktober 1573 zijn veel schepen verloren gegaan op het Hoornse Hop. Naar verwachting zullen de onderzoekers daarom verschillende scheepswrakken tegenkomen, maar misschien ook wel verdronken dorpen zoals dat van Etersheim en dijkresten.